

EUROCRIM 2019
19. godišnja konferencija Europskog udruženja za kriminologiju
“ConverGENT – CONVERGENT ROADS, BRIDGES
AND NEW PATHWAYS IN CRIMINOLOGY”¹,
Ghent, 18. – 21. rujna 2019.
UDK: 343.9(047)
DOI: 10.3935/zpfz.69.56.14

U rujnu 2019. godine belgijski Ghent bio je grad domaćin 19. godišnjoj konferenciji Europskog udruženja za kriminologiju (European Society of Criminology) pod nazivom *ConverGENT – Convergent roads, bridges and new pathways in criminology*. Europsko udruženje za kriminologiju (dalje u tekstu: ESC) osnovano je 2000. godine radi povezivanja osoba uključenih u znanstvena istraživanja, projekte, praksu i podučavanje u polju kriminologije na europskoj razini. Kroz svoje, sad već poznate godišnje konferencije diseminacije znanja iz područja kriminologije, ESC teži poticanju suradnje u znanstvenom i praktičnom smislu. Premda je prošlogodišnja konferencija bila održana u Sarajevu, ove je godine nastavljena tradicija da se ESC-ove konferencije održavaju u jednoj od država članica Europske unije. Premda mala, Belgija je zemlja koju odlikuje velik broj kriminologa, ali i studenata kriminologije. Konferencija je održana na Fakultetu prava i kriminologije na Sveučilištu u Ghentu. Fakultet je ove godine ugostio više od 1400 sudionika, što ovu ESC-ovu konferenciju čini najvećom do sada. Održano je oko 350 sesija s više od sto različitih tema iz područja kriminologije. Sad već tradicionalno, na konferenciji sudjeluju stručnjaci iz raznih znanstvenih područja (kriminologija, kriminalistika, psihologija, sociologija, pravo...) koji imaju iznimnu priliku predstaviti svoje radove, projekte i razmijeniti iskustva sa svojim kolegama koji dolaze iz različitih dijelova svijeta. Teme su kao i svake godine bile iznimno šarolike (zlostavljanje životinja, zločini iz mržnje, teme iz

¹ Autorice prikaza sudjelovale su na konferenciji u okviru uspostavnog istraživačkog projekta Hrvatski monitor nasilja: Istraživanje pojavnih oblika, uzroka i procesuiranja delinkventnog nasilja s fokusom na zaštiti posebno ranjivih skupina žrtava (CroViMo), koji financira Hrvatska zaklada za znanost (UIP-2017-05-8876). Službena stranica projekta: www.violence-lab.eu.

područja penologije, restorativne pravde i slično), a teme poput kriminologije hrane i agrokulture te virtualne stvarnosti predstavile su uistinu atraktivne i kreativne kriminološke spoznaje i pristupe. Na konferenciji je predstavljeno i 60-ak postera raznih istraživača.

Konferencija je otvorena na Sveučilištu u Ghentu 18. rujna 2019. pozdravnim govorom dekana Fakulteta prava i kriminologije, profesora Michela Tisona. Naglasio je važnost organiziranja ovakvih konferencija i kazao da mu je čast da je upravo ovaj fakultet, koji je od samog početka osnivanja Sveučilišta² njegova sastavnica, domaćin tako važnoj konferenciji. S obzirom na činjenicu da je kriminologija, barem kao zasebna znanstvena disciplina, relativno mlada, Pravni fakultet u Ghentu tek je nedavno promijenio naziv u današnji: Fakultet prava i kriminologije. Dekan je istaknuo visoko mjesto Sveučilišta na rang-ljestvici najuspješnijih sveučilišta u svijetu, pri čemu je prema nekim rangiranjima upravo Sveučilište u Ghentu najuspješnije belgijsko sveučilište.³ Iznimna internacionalnost i divergentnost, smatra dekan, ono je čemu to sveučilište duguje status kakav ima danas. Profesor Tison naglasio je da je upravo program kriminologije jedan od najvećih europskih programa u tom području, s velikim brojem polaznika i multidisciplinarnim pristupom.

Nakon profesora Tisona pozdravni govor sudionicama održao je i aktualni predsjednik ESC-a, profesor Tom Vander Beken. Svojim govorom “‘Vruće’ i ‘hladne’ teme u europskoj kriminologiji” dao je kratak pregled tema u posljednjih nekoliko godina o kojima se sve češće piše, ali naveo je i one koje su, barem u širem stručnom diskursu, izgubile na važnosti. Vander Beken je zanimljivu prezentaciju začinio i kriminolozima uvijek dragom statistikom, kojom je prikazao riječi koje se najčešće pojavljuju u radovima, teme koje se najčešće pišu za poznati ESC-ov časopis *European Journal of Criminology*, područja koja su aktualna u izlaganjima i slično.

Otvaranje konferencije službeno je završeno govorom profesora Lievena Pauwelsa, organizatora konferencije, koji je dao osvrt na mjesto koje kriminologija zauzima u akademskom prostoru, društvenim istraživanjima, ali i edukacijskim programima u Belgiji. Nakon pozdravnih govora uslijedila je nagradna svečanost ESC-a. Dodijeljene su tri nagrade. Prvu nagradu za životni doprinos europskoj kriminologiji ove je godine dobio profesor Tapio Lappi-Seppälä, direktor Instituta

² Sveučilište u Ghentu osnovano je 1816. godine, a počelo je s radom 1817. Od samog osnivanja Sveučilište je sadržavalo četiri sastavnice, od čega je jedna bila upravo Pravni fakultet.

³ Prema Academic Ranking of World Universities (Shanghai Ranking) Sveučilište u Ghentu zauzelo je visoko 71. mjesto.

za kriminologiju i javnu politiku pri Sveučilištu u Helsinkiju. Izv. prof. dr. sc. Anna-Maria Getoš Kalac s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dodijelila je nagradu za ESC-ova mladog kriminologa postdoktorandici sa Sveučilišta u Oslu Kjersti Lohne za rad i istraživanje *Penal humanitarianism beyond the nation state: An analysis of international criminal justice*. Posljednja nagrada došla je u ruke prof. Marie Libak Pedersen sa Sveučilišta u Aalborgu za najbolji rad objavljen u časopisu *European Journal of Criminology* 2018. godine pod naslovom *Do offenders have distinct offending patterns before they join adult gang criminal groups? Analyses of crime specialization and escalation in offence seriousness*.

Na plenarnim sjednicama sudjelovali su i svjetski istaknuti kriminolozi, među ostalima prof. Martin Kiliyas sa Sveučilišta u St. Gallenu, prof. Michael Gottfredson sa Sveučilišta u Kaliforniji i prof. Mike Levi sa Sveučilišta u Cardiffu.

Drugog dana konferencije održana su dva panela u okviru ESC-ove radne grupe *European Violence Monitor*, koja je dan ranije održala sastanak. U okviru navedenih panela održano je ukupno osam prezentacija. Oba panela tematski su povezana s kriminološkim istraživanjem nasilja, s time da se prvi odnosio na normativni aspekt istraživanja, a drugi na metodologiju i empirijski aspekt istraživanja. Prezentacije su održali članovi istraživačke skupine projekta *Hrvatski monitor nasilja – Violence Lab*.⁴

Prvi panel *CRIMINOLOGICAL VIOLENCE RESEARCH – Session 1: Concepts & Normative Aspects* otvorila je izv. prof. dr. sc. Anna-Maria Getoš Kalac s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kao voditeljica projekta o istraživanju nasilja naglasila je izazove i pitanja s kojima se susreću istraživači i voditelji kriminoloških istraživanja nasilja. Pitanje definicije, metodologije, normativnog okvira i njegova prijevoda na kriminološki jezik, istaknula je, izazovi su za koje još uvijek, u *mainstream* istraživanjima, nema nekog idealnog rješenja. Potrebno je, istaknula je, normativne koncepte, kaznenopravne pojmove, institute i klasifikacije prilagoditi kriminološkom jeziku kako bi se osigurao holistički pristup istraživanju društvenog fenomena nasilja. Izlaganje je pružilo i kratki osvrt na autentičnu klasifikaciju nasilja, čijom bi se izradom (fizičko) nasilje moglo kategorizirati po težini samog čina nasilja, bez dodavanja pravnih konceptata. Pojednostavljeno, nasilje se neće rangirati kao privilegirano, obično ili kvalificirano ubojstvo, već će se čin nasilja promatrati kao društvena realnost koja je nastupila u stvarnosti, a lišena je pitanja odgovornosti (protupravnosti, krivnje, subjektivnih okolnosti na strani počinitelja i slično).

⁴ Riječ je o projektu koji sufinancira Hrvatska zaklada za znanost, a vodi ga izv. prof. dr. sc. Anna-Maria Getoš Kalac.

Na tragu izazova u definiranju nasilja i normativnog okvira predviđenog za nasilnu delinkvenciju dr. Reana Bezić s istog fakulteta održala je zanimljivu prezentaciju o temi okrutnosti prema životinjama. Bezić je u izlaganju predstavila izazove s kojima se kaznenopravni sustav, ali i kriminološka istraživanja susreću u području zlostavljanja životinja. Bezić je postavila pitanje je li nasilje isključivo interpersonalno i treba li i životinje uključiti u definiciju nasilja. Izlaganje je dalo uvid u problematiku pravne regulacije statusa životinja u kaznenom, ali i građanskom pravu. Unatoč svom 'mutnom' statusu u pravnom segmentu, istaknula je da je nasilje nad životinjama fenomen vrijedan znanstvene pozornosti, a svakako pripada i pod zanimljiv objekt kriminoloških istraživanja nasilja. Navedeno je osobito važno u svjetlu etioloških čimbenika i potencijalne predikcije kasnijeg interpersonalnog nasilja kod osoba koje zlostavljaju životinje.

Izlaganje je nastavljeno prezentacijom doktorandice Petre Šprem, također s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koja je proširila diskusiju o pitanju normativnih izazova koji se susreću u kriminološkim istraživanjima. Na stvarnim primjerima Šprem je predstavila određene kaznenopravne institute i ponudila moguća rješenja za njihovu (ne)primjenu u istraživanju. Postavila je pitanja poput treba li kriminološko istraživanje uključiti nebrojive počinitelje, trebaju li pokušaji kaznenih dijela nasilja biti dio istraživačkog predmeta, isključuje li nehajna odgovornost sama po sebi etiketiranje čina kao nasilnog i slično. Za kraj izlaganja istaknuto je da kriminologija, koja proučava realnost društvenih fenomena, te kazneno pravo, koje teži utvrđivanju odgovornosti, upravo iz razloga različitog cilja kojem teže imaju različit jezik koji treba usuglasiti kada se provodi kriminološko istraživanje, a pritom se oslanja na propise kaznenog prava.

Panel je zaključen prezentacijom dr. sc. Ruže Karlović o temi policijskog doprinosa u podizanju svijesti o nasilju. Karlović je izlaganje počela istaknuvši nedavne slučajeve obiteljskog nasilja koji su došli u središte pozornosti stručnjaka, ali i šire javnosti. Slučaj na Pagu u kojem otac baca s balkona svoje četvero maloljetne djece jedan je od slučajeva, naglasila je Karlović, koji je javnost digao na noge i postavio pitanje postupanja odnosno nepostupanja nadležnih državnih službi – od policije, preko centra za socijalnu skrb, pa sve do suda. Navela je da je iznimno važno da policija ima komunikaciju s javnosti posredstvom medija i da upravo ta komunikacija može biti važan element podizanja svijesti o nasilju generalno, a svakako i važnosti rane detekcije i posljedičnog prijavljivanja nasilja. Karlović je naglasila pozivna iskustva koja policija ima s platformom "Kalendar nasilja", koji je počeo funkcionirati 29. ožujka 2019., a cilj mu je policijsko izvještavanje javnosti o broju kaznenih djela i prekršaja nasilja

u obitelji na koje se policija odazvala u protekla 24 sata, naravno, uz poštovanje anonimnosti. Zaključno, smatra Karlović, dobra komunikacija policije i građana iznimno je važna u podizanju razine svijesti i osjetljivosti te netolerancije na nasilje općenito, a osobito na obiteljsko nasilje pri kojemu postoji velika tamna brojka i stigma žrtava.

Drugi panel održan je o temi *CRIMINOLOGICAL VIOLENCE RESEARCH – Session 2: Methodology & Empirical Aspects*. Panel je otvorio izv. prof. dr. sc. Goran Livazović s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Osijeku. Profesor Livazović za temu izlaganja odabrao je krunsku dilemu pitanja etiologije nasilja *Nature vs. nurture?*, odnosno imaju li nasilnici biološku predispoziciju da budu nasilnici ili ih je okolina učinila nasilnicima. Koji su glavni etiološki čimbenici koji pospješuju mogućnost da netko bude delinkventan, pitanje je koje je temelj velikog broja kriminoloških istraživanja i jedan od glavnih fokusa u kriminologiji, naglasio je Livazović. Naglašena je važnost obaju faktora u etiologiji kriminala, a osobit naglasak, smatra autor, ipak treba staviti na socijalne faktore koji mogu biti presudni u poticanju odnosno sputavanju nasilja. Kao pedagog, Livazović je naglasio i važnost rane faze čovjekova razvoja, odnos s roditeljima, prijateljima, izniman utjecaj institucija poput obitelji, vrtića, škole. Dodatno, prezentacija nasilja kroz medije, kulturne norme, dostupnost oružja, imovinska situacija, učinkovitost sustava socijalne skrbi te politička stabilnost predstavljaju šire socijalne faktore koji zasigurno, smatra, imaju utjecaja u oblikovanju (nasilne) strukture čovjekove ličnosti. Livazović je predstavio i rezultate 11 longitudinalnih studija povezanih s etiološkim čimbenicima koji doprinose agresiji. Naime, rezultati tih istraživanja pokazuju da su snažni faktori s jedne strane biološki (poput genetike, prehrane, korištenje raznih tvari majke za vrijeme trudnoće), ali i socijalni (zlostavljanje i zanemarivanje u ranom djetinjstvu, siromaštvo i slično). Izlaganje je završeno zanimljivom pričom o istaknutom sveučilišnom profesoru Jamesu Fallon, neuroznanstveniku koji je skenirao mozak ubojica psihopata, pri čemu je došao na ideju da skenira i svoj mozak. U tom eksperimentu Fallon je otkrio da zapravo on ima strukturu mozga kakvu obično imaju ubojice psihopati. Unatoč toj (lošoj) biološkoj predispoziciji Fallon nije psihopat ubojica već ugledni profesor, što, smatra Livazović, doprinosi tezi o važnosti društvenih faktora u etiologiji nasilja.

Izlaganja su nastavljena temom o istraživanju nasilja i metodološkim izazovima u svezi s tim, koje je predstavila dr. sc. Gunda Woessner s Max Planck Instituta za poredbeno i međunarodno pravo u Freiburgu. Izlaganjem je predstavljen pregled empirijskih istraživanja i glavnih razmatranja povezanih s istraživanjem nasilja. U okviru projekta *Violence Lab* dr. Woessner je predstavila glavne metodološke (kvalitativne i kvantitativne) komponente predmetnog istraživanja

koje uključuju: 1. analizu sudskih i državnoodvjetničkih spisa (pri čemu ciljani broj spisa doseže brojkou od oko 8000), kojom će se prikupiti podaci o etiologiji i fenomenologiji nasilja; 2. provedbu intervjua s ključnim osobama u institucijama koje dolaze u doticaj s nasiljem (vrtići, škole, zdravstvene ustanove, noćni klubovi, zatvori), čime bi se trebali rasvijetliti glavni uzroci neprijavlivanja i posljedičnog stvaranja tamne brojke nasilja te 3. metodologiju u okviru izrade autentičnog sustava klasifikacije nasilja, koja uključuje rangiranje nasilja po njegovoj težini. Kroz posljednje navedeno istraživanje, sukladno rangiranju 30-ak stvarnih slučajaja nasilja od strane raznih stručnjaka na projektu (psiholozi, sociolozi, pedagozi, pravnici, sudski vještaci, kriminolozi), Woessner navodi da će istraživanje detektirati glavne parametre i značajnost svakog od njih u procjeni težine i kvalitete nasilja (parametri uključuju težinu ozljede, ranjivost žrtve, duljinu trajanja nasilja, instrument, odnos počinitelja i žrtve, motiv i slično). Istaknuto je i kako je projekt trenutačno u fazi provedbe probnih intervjua o tamnoj brojci kriminala, pri čemu će se odabrati sugovornici za pilot istoga do kraja godine. Rangiranje nasilja, istaknula je, bit će glavna tema idućeg sastanka *Violence Laba* koji će se održati u Splitu.

Iduća tema koju je predstavila voditeljica projekta *Violence Lab* izv. prof. dr. sc. Anna-Maria Getoš Kalac uključuje osnovni pregled fenomenologije nasilja u Hrvatskoj kroz glavne statističke podatke – od tjelesnih ozljeda do ubojstava. Getoš Kalac je naglasila definiciju nasilja koja je korištena u projektu, a odnosi se na svako neslučajno fizičko ozljeđivanje i/ili usmrćenje drugog živog bića. Kroz takvu definiciju, smatra Getoš Kalac, nasilje poprima sveobuhvatniju, dosljedniju i širu perspektivu. Broj kaznenih djela i spisa u istraživačkom fokusu projekta na taj način raste i premašuje realne mogućnosti istraživačkog tima. Getoš Kalac u nastavku je prikazala i osnovne statističke podatke o fenomenologiji nasilja unutar trogodišnjeg perioda (2015. – 2017.). Istaknuto je i kako u odabranom periodu najveći broj spisa kaznenih djela nasilja otpada na tjelesne ozljede, njih 51 % (N = 2409), gotovo upola na kazneno djelo razbojništva, 21 % (N = 981), dok na ubojstva otpada niti 3 % (N = 158).

Nakon kratkog pregleda statističkih pokazatelja nasilja u Hrvatskoj završni dio panela zaokružen je izlaganjem doc. dr. sc. Marka Mrakovčića s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Izlaganje se bavi pitanjem izazova koje predstavlja metoda o samodoživljenoj viktimizaciji u okviru sociologije devijantnosti. Predmetna metoda, navodi Mrakovčić, popunjava praznine i nedostatke u službenim statistikama koji potencijalno mogu iskriviti realnu sliku nasilja u nekoj zemlji. Iz tog razloga navodi da su dodatne metode (samodoživljena viktimizacija, samoiskaz delinkvencije) prijeko potrebne kao dopuna često nedostatnim statističkim podacima. Mrakovčić ističe kako i navedene metode imaju svoja ograničenja,

no unatoč tome mogu otkriti vrijedne podatke koji pogledom na statistiku ostaju skriveni. Izlaganjem je kratko predstavljeno istraživanje provedeno na Sveučilištu u Rijeci koje je uključivalo upravo te dvije metode. Istraživanje je provedeno na studentima, a pitanja su bila usmjerena na iskustva studenata s različitim oblicima nasilja.

Konferencija u Ghentu završila je najavom sljedeće konferencije ESC-a, koja će se održati u Bukureštu 2020. godine.

*Dr. sc. Reana Bezić**

*Petra Šprem, mag. iur.***

* Dr. sc. Reana Bezić, asistentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, Zagreb; rbezić@pravo.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-1299-0860

** Petra Šprem, mag. iur., asistentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, Zagreb; psprem@pravo.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4396-6887

